UABDIVULGA
BARCELONA RECERCA I INNOVACIÓ

06/03/2015

Quines són les llengües de prestigi en l'educació superior internacional?

La creixent mobilitat d'alumnat i professorat universitari ha comportat l'emergència de nous escenaris de contacte lingüístic, si bé l'anglès s'ha convertit en la llengua franca per a les activitats internacionals en l'educació superior. Diversos investigadors de la UAB han participat en un projecte europeu amb l'objectiu d'identificar escenaris i situacions en què la diversitat lingüística europea es considerés un avantatge, centrant-se en diferents espais universitaris catalans. Els resultats suggereixen que l'ús de qualsevol llengua es pot considerar com un actiu dins del procés d'internacionalització de les universitats.

Autor: iStockphoto/4774344sean.

La mobilitat docent i de l'alumnat és un objectiu central i alhora un dels resultats més visibles dels processos d'internacionalització en què les institucions d'educació superior estan immerses actualment. Encara que les universitats de Catalunya i de moltes altres regions són, de per si, multilingües, la creixent mobilitat, en part deguda al procés de Bolonya, significa que estan emergint nous escenaris de contacte lingüístic. Una de les conseqüències d'aquests processos d'internacionalització és que llengües etiquetades com 'grans', 'petites', 'mitjanes', 'locals', 'globals', 'nacionals', 'internacionals', 'majoritàries', 'minoritàries', 'llengua franca', 'oficials', entre d'altres, s'han de gestionar tant en les polítiques, com en les interaccions de la vida diària.

Dins del món universitari català, sovint es tria promoure l'ús d'una llengua franca global, internacional, majoritària, en situacions de contacte amb persones que vénen de fora i que suposadament no parlen cap de les llengües locals, oficials de la comunitat (i.e. català o espanyol). La concentració de poder econòmic dels països angloparlants en la història recent, així com el domini de l'ús de l'anglès en les empreses multinacionals ens han permès identificar que el fet de saber anglès s'ha convertit en un aspecte central per a les relacions comercials i els mitjans de comunicació internacionals a nivell global. L'anglès també s'ha convertit en la llengua franca per a les activitats internacionals en l'educació superior.

Amb ànim de revisar en les pràctiques quotidianes aquestes assumpcions, diversos investigadors del Grup de Recerca en Ensenyament i Interacció Plurilingüe (GREIP)de la UAB van participar en el projecte europeu (6è Programa Marc) d'investigació 'Dinàmiques del llenguatge i gestió de la diversitat (DYLAN)'. Aquest projecte, de caràcter interdisciplinari, es va dur a terme entre 2006 i 2011 amb la participació de 18 universitats europees. L'objectiu general del DYLAN era identificar escenaris i situacions en què la diversitat lingüística europea es considerés un avantatge (en comparació amb situacions en què, per exemple, només es fes servir l'anglès). La investigació es va dur a terme en tres amplis sectors: empreses, institucions polítiques i universitats europees. L'equip del GREIP es va centrar en el tercer àmbit realitzant investigacions de tipus qualitatiu en diferents espais universitaris de Catalunya.

Un dels llocs estudiats va ser el centre d'atenció a professorat i alumnat internacional en les universitats. Encara que aquests centres són oficialment espais per realitzar tràmits burocràtics i s'espera que les llengües d'intercanvi siguin les grans llengües franques internacionals, les autores van llançar la hipòtesi que, atès el multilingüisme i la multiculturalitat de les universitats catalanes, la situació comunicativa podria ser més complexa. En concret, es van centrar en estudiar les maneres en què els participants del centre d'atenció comprenen mútuament el propòsit de la trobada comunicativa, és a dir, com els empleats interpreten que han de rebre els nouvinguts i com els usuaris entenen que s'han de fer membres de la nova institució. Les eleccions lingüístiques dels parlants fan part de la comprensió d'aquesta situació comunicativa ja que permeten observar les preferències lingüístiques i el valor que s'atorga als usos lingüístics propis i els dels altres.

Per dur a terme aquesta tasca, es va seguir la perspectiva de la socialització lingüística. Aquesta entén que és en l'intercanvi amb els altres quan aprenem no només a usar la llengua en diferents situacions, sinó que aprenem i adoptem certes ideologies, identitats i comportaments lingüístics. En el cas particular de la recepció d'alumnes i docents de diferents llocs del món, s'entén que encara que el propòsit oficial de l'intercanvi és el de fer-se membre d'una comunitat educativa, el tipus d'interaccions permet als participants socialitzar mútuament en usos lingüístics i valoracions d'aquestes formes lingüístiques. Els investigadors mostren de manera detallada en les interaccions entre empleats i usuaris les maneres en què la recepció es defineix i co-construeix, de vegades de manera inesperada per als mateixos participants: malentesos, bromes, jocs de paraules, són part d'aquestes dinàmiques que operen en qualsevol situació sociolingüística similar.

L'anàlisi de les interaccions va permetre als investigadors concloure que l'objectiu de la recepció a alumnat i professorat internacional és una macro-pràctica que es porta a terme a través de l'ús de llengües franques principalment (anglès i espanyol) en correlat amb les polítiques institucionals i del ritual interaccional. No obstant això, aquest macro-propòsit es compon de

micro-propòsits en què s'intenta: fer que el nouvingut se senti còmode, mostrar amabilitat, ajudar a entendre la terminologia institucional en la llengua local o compartir i aprendre sobre les seves formes lingüístiques i culturals . Les autores mostren com aquestes micro-pràctiques, que són tan importants com la inscripció oficial de nous membres de la comunitat educativa, incorporen usos plurilingües que van més enllà de la simple adopció de la llengua franca internacional.

Els resultats qüestionen la comprensió simplista del que és important com a capital lingüístic i cultural en aquests nous escenaris globalitzats i suggereixen que l'ús de qualsevol llengua, o repertori lingüístic, es pot considerar com un actiu dins del procés d'internacionalització de les universitats.

Adriana Patiño-Santos
University of Southampton
Grup de Recerca en Ensenyament i Interacció Plurilingüe (GREIP)
A.Patino@soton.ac.uk

Emilee Moore
Grup de Recerca en Ensenyament i Interacció Plurilingüe (GREIP)
Departament de Didàctica de la Llengua i la Literatura, i de les Ciències Socials (UAB)
Emilee.Moore@uab.cat

Referències

Moore, Emilee; Patiño-Santos, Adriana. Plurilingual resources for 'welcoming' at a university service for international students. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*. 2014, vol. 35, num. 4. doi: 10.1080/01434632.2013.874437.

View low-bandwidth version